

10. Щодо розширення Переліку експертних організацій, що можуть здійснювати експертизу проєктів будівництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua/building/czinoutvorennya-ekspertiza-ta-rozvitok-budivelnoi-dijalnosti/ekspertiza/schodo-rozshirennya-pereliku-ekspertnih-organizacij-scho-mozhut-zdiysnyuvati-ekspertizu-proektiv-budivnictva-827067/>.

Анотація

Квасницька О. О. Учасники господарських правовідносин у процесі організації та здійснення будівельної діяльності. – Стаття.

У статті на підставі аналізу законодавства України досліджується коло учасників правовідносин у сфері організації та здійснення будівельної діяльності. Розкриваються характерні ознаки суб'єктів містобудування, їх місце серед учасників господарських правовідносин. Пропонується їх умовний поділ.

Ключові слова: містобудівне законодавство, будівництво, будівельна діяльність, господарська діяльність, учасники правовідносин у сфері будівництва, суб'єкти містобудування, суб'єкти господарювання, категорії складності, об'єкти будівництва.

Аннотация

Квасницкая О. А. Участники хозяйственных правоотношений в процессе организации и осуществления строительной деятельности. – Стаття.

В статье на основании анализа законодательства Украины исследуется круг участников правоотношений в сфере организации и осуществления строительной деятельности. Раскрываются характерные признаки субъектов градостроительства, их место среди участников хозяйственных правоотношений. Предлагается их условная классификация.

Ключевые слова: градостроительное законодательство, строительство, строительная деятельность, хозяйственная деятельность, участники правоотношений в сфере строительства, субъекты градостроения, субъекты ведения хозяйства, категории сложности, объекты строительства.

Summary

Kvasnitska O. O. Participants of economic relations in the organization and implementation of construction activities. – Article.

The article based on an analysis of the legislation of Ukraine the number of participants studied relationships in the organization and implementation of construction activities. Reveal the characteristics of the subjects of urban planning, among them members of the economic relations. Offering of it to conditional classification.

Key words: urban planning legislation, construction, construction activities, economic activity, participants of legal relations in the sphere of construction, subjects of town planning, Subjects of farming, categories of complexity, construction objects.

УДК 347.78

Г. О. Ульянова

ПЛАГІАТ У РОБОТАХ ШКОЛЯРІВ ТА СТУДЕНТІВ: АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Новини про виявлений плагіат у наукових працях відомих політичних, наукових діячів, у музичних композиціях відомих музикантів усе частіше з'являються в засобах масової інформації. Чимало інформації про випадки виявленого плагіату розміщено в мережі Інтернет. На жаль, у сучасних умовах плагіат став невід'ємним супутником творчої, інтелектуальної діяльності. Причин тому чимало, однак із певною долею умовності їх можна поділити на дві категорії. По-перше, технічний розвиток, у наслідок якого суттєво спрощено доступ до різних об'єктів права інтелектуальної власності, їх копіювання, тиражування, розміщення в мережі

Інтернет. І якщо для користувачів це велике благо, то для авторів (їх правонаступників) – серйозне лихо. По-друге, неповажне ставлення до чужої інтелектуальної праці, нехтування приписами чинного законодавства, низький рівень правової культури. Саме друга причина є головним фактором, який обумовлює стрімкий розвиток плагіату.

Звісно, виявлення випадків плагіату, притягнення плагіаторів до відповідальності має важливе значення для захисту прав та інтересів авторів. Однак не менш важливе значення для боротьби з плагіатом має його профілактика, яка повинна починатись зі шкільних років.

Як правило, основна увага приділяється боротьбі з плагіатом, який виявляється в наукових, художніх, літературних творах. При цьому учнівському та студентському плагіату приділяється недостатньо уваги. Пов'язано це з тим, що роботи учнів і студентів не поширюються серед широкого кола осіб. Фактично з роботою ознайомлений учень, студент, науковий керівник, рецензент. Відповідно, автори не мають можливості виявити випадки привласнення авторства на їх роботи. Крім того, учень, студент отримують внаслідок плагіату не прибуток, а певний результат у навчанні (виконання й захист роботи, передбаченої навчальною програмою), натомість авторам, чії твори привласнені, не завдаються збитки. Однак плагіат у роботах учнів і студентів є не менш небезпечним, ніж плагіат науковців, літераторів та інших творців.

Небезпечність учнівського та студентського плагіату полягає в тому, що, по-перше, запозичення чужих результатів інтелектуальної власності стає нормою й не розглядається як правопорушення; по-друге, погіршується якість підготовки майбутніх фахівців; по-третє, суттєво знижується якість наукової діяльності.

Проблеми плагіату в роботах студентів та учнів досліджують І.В. Груздо, О.С. Куроп'ятник, О.І. Харитонова, І.В. Шостак, В.І. Шинкаренко та інші. При цьому увага переважно приділяється проблемі виявлення плагіату в студентських роботах та присвячується дослідженню переваг і недоліків спеціальних програм виявлення запозичень у текстах. Водночас не менш важливе значення має встановлення причин плагіату в роботах учнів та студентів задля визначення ефективних напрямів його попередження. Вказане обумовлює важливість проведення наукових досліджень у зазначеній сфері.

Метою статті є визначення найбільш поширених підстав розвитку учнівського, студентського плагіату, а також визначення напрямів його попередження.

Звертаючись до дослідження основних причин плагіату в роботах учнів і студентів, слід зазначити, що всі випадки привласнення авторства можна поділити на два види: ненавмисний плагіат (є переважним у наукових роботах школярів) та навмисний.

Ненавмисний плагіат допускається у зв'язку з відсутністю в учнів (студентів) необхідних знань у сфері авторського права, а також порядку використання наукових праць інших авторів.

Навмисний плагіат – це свідоме привласнення учнями, студентами авторства на чужі твори, видання чужих робіт за власні. Метою плагіату для студента є спрощення процесу навчання, покращення якості власних наукових робіт за рахунок включення до них фрагментів чужих робіт, які написані фахівцями, своєчасне виконання отриманого завдання (реферату, курсової чи дипломної роботи).

Звісно, навмисний плагіат є більш небезпечним, однак якщо своєчасно не вжити заходів з недопущення ненавмисного плагіату, привласнення авторства на чужі твори поступово ввійде в норму й стане звичним явищем.

До основних причин плагіату в роботах учнів і студентів слід віднести наведені далі.

По-перше, недостатній рівень знань у сфері права інтелектуальної власності. Ця причина плагіату характерна саме для учнівського плагіату. Навчальна дисципліна «Правознавство», у межах якої учні отримують базові знання про права інтелектуальної власності, як правило, починає викладатись із 9 класу. Водночас наукові праці учні починають писати раніше. Так, відповідно до Правил проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України в конкурсі можуть брати участь учні 7–8 класів [1]. Отже, набуваючи знання з інших предметів (хімії, фізики, біології тощо) та готуючи наукові роботи, учні не завжди мають достатній рівень знань із питання дотримання авторських прав третіх осіб.

Звісно, під час підготовки наукових робіт важливе значення має участь педагога, який надає допомогу в оформленні матеріалу, у тому числі посилянь та списку використаних джерел. Однак для учня головною залишається робота над самим текстом наукової роботи, а не оформлення посилянь.

Крім того, не всі учні беруть активну участь у написанні наукових робіт, особливо для участі в конкурсах, конференціях тощо. У зв'язку з чим чимало учнів так і не отримують необхідних знань щодо порядку оформлення цитат, посилянь на використану літературу тощо.

По-друге, поступове збільшення випадків звернення учнів, студентів до мережі Інтернет під час навчання та виконання завдань. У мережі Інтернет достатньо легко й швидко можна знайти будь-яку інформацію. На сайті вільної енциклопедії Вікіпедії можна знайти відповідь на безліч питань із різних галузей знань. При цьому учні практично ніколи не звертають увагу на джерело та автора інформації, які в мережі Інтернет не завжди вказані. Використовуючи інформацію з певного сайту, учень чи студент може стати ненавмисним плагіатором.

По-третє, небажання самостійно виконувати наукову роботу. Відсутність зацікавленості в проведенні власного дослідження, виконання роботи лише заради отримання певної оцінки чи виконання обов'язкових завдань, передбачених навчальними планами, доволі часто стає причиною використання чужих праць без будь якого їх опрацювання.

Кожна з виділених причин плагіату заслуговує на увагу. Разом із тим видається, що більш небезпечною є остання, адже вона є результатом ставлення учнів і студентів до навчання та виражає їх свідомий вибір плагіату замість індивідуальної творчої роботи.

Проблема свідомого плагіату є не лише юридичною, а й етичною. Культура й етика роботи з інформацією, зокрема в освіті, потребує спеціальної уваги, постійного оновлення інструментарію з урахуванням змін у технологіях і засобах представлення інформації. Використання результатів чужих досліджень у курсових та дипломних роботах – це вже питання загальної етики, осо-

бистої відповідальності, а також ситуацій навчання в конкретних навчальних закладах [2].

Виявити плагіат у роботах студентів можливо декількома шляхами, зокрема використовуючи спеціальні комп'ютерні програми, а також оцінюючи якість виконаної роботи, стилістику викладу матеріалу й загальний рівень знань студента, його володіння предметом, з якого написано роботу тощо.

У «Путівнику з плагіаторства та кібер-плагіаторства» наведено перелік ознак, які можуть свідчити про наявність плагіату в роботі. До них віднесено такі:

- робота студента перевищує його реальні дослідницькі можливості, звучить занадто професійно, є занадто науковою;
- робота написана складною мовою, містить технічні терміни, професійний жаргон, інші вирази, що виходять за рівень знань студента;
- манера письма непослідовна, нецілісна. Наприклад, вступ та висновок можуть бути слабше написані, ніж основна частина роботи;
- титульна сторінка, шрифт, посилання, формат, план роботи є суперечливими, непослідовними;
- у роботі є гіперпосилання, формат електронних веб-сторінок або їх неправильна нумерація;
- тема роботи не відповідає поставленому завданню, лекційному матеріалу чи роздруківкам;
- бібліографія дещо підозріла. Наприклад, вона може бути довгою, оформлення джерел може не відповідати встановленим на заняттях стандартам, усі цитати з книжок більш пізнього видання або ж декілька чи навіть усі вказані джерела неможливо знайти в жодній бібліотеці [3].

Видається, що першим, а можливо, найголовнішим заходом, спрямованим на боротьбу з плагіатом у наукових роботах учнів та студентів, є формування негативного ставлення до плагіату. Адже привласнюючи чужі результати творчої діяльності, студент не лише не набуває навиків самостійної роботи, не здобуває належного рівня знань, а й не виражає себе як особистість.

Слід відзначити, що плагіат властивий не лише вітчизняній науці. У зарубіжних країнах проблема студентського плагіату є не менш важливою, у зв'язку з чим у навчальних закладах вживаються заходи, спрямовані на його попередження. Так, у «Положенні про попередження плагіату» університету Bishop's University передбачено таке щодо плагіату:

- 1) він вважається кримінальним правопорушенням (крадіжкою інтелектуальної власності), за яке може застосовуватись штраф або тюремне ув'язнення;
- 2) є нечесною поведінкою щодо університету, за яку можуть застосовуватись серйозні санкції з боку навчального закладу;
- 3) підриває етичну атмосферу в навчальному закладі;
- 4) порушує основні засади вищої освіти та «повагу до знань»;
- 5) це пасивний процес навчання, який перешкоджає отриманню й розумінню навчального матеріалу;
- 6) гальмує інтелектуальний, моральний і соціальний розвиток;
- 7) суперечить концепції критичного мислення;

8) занижує самооцінку тих студентів, які звертаються до плагіату, щоб досягти певних успіхів у навчанні;

9) призводить до випуску студентів із заниженим рівнем знань, моральних норм, що негативно може вплинути на імідж університету [4].

У Положенні «Протидія університетського плагіату» Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка виділено такі шляхи профілактики плагіату (компіляції) в навчальному процесі:

– формування, видання й розповсюдження методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані в письмових роботах матеріали;

– запровадження факультативних занять на першому році навчання бакалаврату та магістерських програм, курсу лекцій з основ наукового письма й дослідницької роботи з вивчення вимог до написання письмових робіт та акценту на принципи самостійності роботи над письмовими завданнями різних видів, коректного використання інформації з інших джерел й уникнення плагіату, а також правил опису джерел та оформлення цитувань;

– формування завдань для написання модульних контрольних робіт і курсових робіт із використанням творчих завдань, що сприяють розвитку самостійного підходу студента до їх виконання [5].

Попри те, що більшість студентів не сприймає плагіат як негативне явище, видання чужих робіт за власні може негативно позначитись на професійному майбутньому студента-плагіатора, що обумовлено певними факторами.

По-перше, метою виконання наукових завдань (курсівих, дипломних тощо) є не лише отримання студентами нових знань, а й вироблення навичок самостійної, у тому числі творчої, інтелектуальної роботи. Студенти, які самостійно виконують наукові роботи, набувають навичок дослідження певного питання, правильного визначення мети, завдань роботи, а найголовніше – пошуку ефективних шляхів їх вирішення. Студент вчиться аналізувати, обирати необхідні способи розв'язання певної проблеми, робити власні висновки. А це є неодмінною умовою формування майбутнього фахівця. Студенти, які виконують наукові роботи шляхом видання чужих робіт за власні, такого досвіду й навичок не набувають.

По-друге, плагіат, який не визнається порушенням у студентські роки, у подальшій науковій діяльності стає нормою. Однак на відміну від студентів, для науковців факти виявлення плагіату мають більш серйозні наслідки. Зокрема, зняття кандидатської дисертації із захисту у випадку виявлення плагіату, прийняття рішення про позбавлення наукового ступеня, відшкодування моральної та майнової шкоди автору, твори якого були неправомірно використані плагіатором. Крім того, розголошення факту плагіату може негативно позначитись на діловій репутації та професійній діяльності науковця-плагіатора.

По-третє, плагіатори не отримують належної самореалізації й розвитку як справжні фахівці, адже їх наукова діяльність ґрунтується лише на привласненні чужих творчих здобутків та позбавлена власного творчого внеску.

Слід відзначити, що попри проблему плагіату існує також не менш важлива проблема – створення наукової роботи на основі запозиченого матеріалу із зазна-

ченням відомостей про авторів. І хоча це не плагіат, а компіляція, такий підхід до виконання наукових робіт також не має залишатись поза увагою. Адже й у цьому випадку студент не приділяє достатньої уваги роботі над завданням. Знову ж, як і у випадку з плагіатом, причин компіляції може бути декілька: по-перше, відсутність навичок роботи з науковим матеріалом, невміння робити власні висновки, надавати коментарі, висловлювати свою позицію; по-друге, небажання докладати зусилля під час роботи над завданням; по-третє, відсутність чітко встановлених вимог щодо об'єму запозиченого матеріалу. В українській практиці немає жорстких вимог щодо оцінювання робіт із різним рівнем унікальності. Із практики закордонних вищих навчальних закладів видно, що роботи, унікальність яких менше 50%, не можуть бути оцінені позитивно (навіть за умови правильності всіх посилань і відсутності плагіату), оскільки носять компіляційний характер і мають низьку академічну цінність. Роботи з індексом унікальності нижче 75%, як правило, не можуть бути оцінені високими балами й заслуговувати на оцінки «А» або «В» [6].

Вважається, що однією з важливих умов підвищення якості наукових робіт студентів є належне забезпечення методичними матеріалами з підготовки, написання наукових робіт, в яких буде чітко визначено вимоги до змісту таких робіт, умови використання чужих праць, зокрема наведено приклади оформлення посилань, а також допустимий об'єм запозиченого матеріалу тощо.

Таким чином, плагіат у роботах учнів і студентів може допускатись як свідомо, так і несвідомо у зв'язку з недостатністю необхідних знань із використання чужих наукових праць.

Попередження учнівського та студентського плагіату має передбачати комплекс заходів: від роз'яснення умов правомірного використання чужих творів до встановлення санкцій за плагіат. Адже за умови відсутності негативних наслідків від виявлення плагіату в наукових роботах побороти таке негативне явище буде доволі важко.

Для того щоб зменшити випадки плагіату в роботах учнів і студентів, необхідно вживати комплексні заходи, спрямовані на таке:

- підвищення рівня знань у сфері авторського права;
- формування негативного ставлення до привласнення чужих робіт, що є порушенням прав інтелектуальної власності, за яке може наступати відповідальність;
- мотивування студентів до самостійної роботи, щоб студенти ставились до наукової роботи не лише з позиції обов'язку її виконання в межах навчального плану, а й із позиції зацікавленості.

У проведеному дослідженні визначено загальні проблеми плагіату в студентських роботах. Кожна з причин плагіату в роботах учнів та студентів потребує окремого вивчення з метою розроблення ефективних механізмів попередження недобросовісної практики в науковій роботі студентів, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень у зазначеній сфері.

Література

1. Про проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України у 2013/2014 навчальному році : Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.11.2013 р. № 1554 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://man.gov.ua/ua/resource_center/normative_legal_base.

2. Апшай Н.І. Підвищення культури студентів в умовах інформатизації освіти / Н.І. Апшай // Проблеми фізичного виховання. – 2010. – № 5. – С. 3–5.
3. Путівник по плагіаторству та кібер-плагіаторству // Східноєвропейський монітор. – 2006. – № 6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eedi.org.ua/eem/6-5.html>.
4. Guide to Academic Honesty for Bishop's University: Avoidance of Plagiarism Draft copy Stuart J. McKelvie, Stephen L. Black, and Leo G. Standing; revised by Catherine Tracy 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ubishops.ca/ccs/div/soc/psy/plagia04.pdf>.
5. Положення «Протидія університетського плагіату» Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка від 12 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.drohobych.net/ddpu/intelekt_vlasnist/Protidiya%20universytetskoho%20plahiatu.htm.
6. Стукало Н.В. Плагіат у студентських роботах ефективно виявляється за допомогою методичного посібника / Н.В. Стукало [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studgov.blog.ztu.edu.ua/2013/03/663/>.

Анотація

Ульянова Г. О. Плагіат у роботах школярів та студентів: актуальна проблема сьогодення. – Стаття. Статтю присвячено висвітленню причин плагіату в роботах школярів та студентів. Визначено основні напрями попередження плагіату в роботах студентів.

Ключові слова: студентський плагіат, причини плагіату, попередження плагіату.

Аннотация

Ульянова Г. А. Плагиат в работах школьников и студентов: актуальная проблема современности. – Статья.

Статья посвящена раскрытию причин плагиата в работах школьников и студентов. Определены основные направления предупреждения плагиата в работах студентов.

Ключевые слова: студенческий плагиат, причины плагиата, предупреждение плагиата.

Summary

Ulianova G. A. Plagiarism in the works of pupils and students: the latest issue of our time. – Article. This article highlights reasons plagiarism in the work of pupils and students. The basic directions of preventing plagiarism in student papers.

Key words: student plagiarism, plagiarism causes, prevention of plagiarism.

УДК 349.6

Ю. Л. Власенко

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ В УКРАЇНІ

Усвідомлюючи швидке поширення сучасної біотехнології, громадськість в усьому світі проявляє зростаючу стурбованість щодо її потенційної шкідливої дії на біологічне різноманіття та зростаючі ризики для життя й здоров'я людини. Тому нині є актуальною проблема створення механізмів правового регулювання поведження з генетично модифікованими організмами (ГМО) та належного правового захисту від потенційної небезпеки, яку вони несуть у собі.

В юридичній літературі приділяється значна увага вивченню стану й тенденціям розвитку національного екологічного законодавства щодо поведження з генетично модифікованими організмами відповідно до загальноновизначених принципів і норм міжнародного права та демократичної міжнародної практики. Важливими в цьому плані є наукові дослідження таких учених, як Г.І. Балюк, В.М. Єрмоленко,